

dr hab. Elżbieta Gajewska, prof. UP
Instytut Neofilologii
Wydział Nauk Humanistycznych
Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

Kraków, 26.08.2023 r.

**Recenzja w postępowaniu o nadanie
stopnia doktora habilitowanego nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo
dr Krzysztofowi Kotule**

sporządzona zgodnie z art. 219 Ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie
wyższym i nauce (Dz. U. 2018, poz. 1668, z późn. zm.)

1. Sylwetka Habilitanta

a. informacje ogólne

Dane zawarte w Autoreferacie ukazują niebanalną ścieżkę rozwoju zainteresowań naukowych Habilitanta. W 2003 r. uzyskał tytuł magistra filologii romańskiej w Instytucie Filologii Romańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego na podstawie pracy „Une lecture à travers les images. Le rapport entre le texte et son illustration dans neuf manuscrits du »Roman de la Rose«”, której promotorką była prof. dr hab. Anna Drzewicka.

Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa uzyskany w 2009 r. na tej samej uczelni, pod opieką tej samej promotorki (dzięki rozprawie „Voir à travers le texte, lire à travers l'image: Les mécanismes de la lecture du manuscrit médiéval”) jest logicznym rozwinięciem wcześniejszych zainteresowań. W ten sam profil wpisują się również badania prowadzone w ramach studiów podyplomowych (*Diplôme des études approfondies*) na uniwersytecie Aix-Marseille I, sfinalizowane w 2005 r. pracą dyplomową „Une lecture intégrale d'un manuscrit du »Roman de la Rose« conservé à la Bibliothèque Communautaire de Draguignan (Ms. 0017)”.

Ten zakres kompetencji był przez Habilitanta wykorzystywany zawodowo m.in. w czasie pracy archiwisty w *Section des sources iconographiques* w Orleanie, będącej częścią

prestżowego *Centre national de la recherche scientifique* (2006), oraz w granie badawczym realizowanym w Instytucie Filologii Romańskiej UJ „Historia kolekcji rękopisów romańskich w księgozbiórce »berlińskim« w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie” (2008-2011).

To szerokie omówienie początków kariery naukowej i zawodowej Habilitanta, kiedy to spełnia się (upraszczając) jako literaturoznawca-mediewista, jest niezbędne dla ukazania jego dalszego rozwoju, jak również dla właściwej oceny całego omawianego dorobku. Co ciekawe, już na tym etapie, tj. analizując średniowieczne teksty kultury piśmiennej, dr Krzysztof Kotuła skupia się na zagadnieniach leżących w polu zainteresowań współczesnej dydaktyki języków obcych, to jest na procesie percepcji tekstu i roli materiału ikonograficznego w tymże procesie.

Jednocześnie istotną częścią życia zawodowego Habilitanta – a później także jego zainteresowań badawczych – była dydaktyka języka francuskiego. W latach 2011-2021 był zatrudniony jako nauczyciel języka francuskiego w V LO im. Augusta Witkowskiego w Krakowie, uzyskując w 2018 r. dyplom nauczyciela mianowanego. Równolegle dr Krzysztof Kotuła pracował też jako nauczyciel akademicki: w latach 2004-2010 w Instytucie Filologii Romańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego (umowy zlecenia), a od 2011 na stanowisku adiunkta w Katedrze Lingwistyki Instytutu Językoznawstwa i Literaturoznawstwa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

Z czasem, jak zostanie to przedstawione przy omówieniu dorobku naukowego dr Krzysztofa Kotuły, ta część jego zainteresowań wysunie się na pierwszy plan. Prawdopodobnie to właśnie bieżące wyzwania zawodowe związane z dydaktyką stały się dla Habilitanta żywym źródłem zasilającym jego refleksję naukową i skłoniły go do przeorientowania dobrze się zapowiadającej kariery badawczej w dziedzinie literaturoznawstwa w kierunku językoznawstwa stosowanego.

b. działalność naukowa

Z dołączonej do wniosku dokumentacji wynika, że na dorobek naukowy dr Krzysztofa Kotuły składają się trzy monografie, 29 artykułów w czasopismach specjalistycznych i 14 rozdziałów w tomach monograficznych. Oprócz publikacji zgłoszonej jako oryginalne osiągnięcie (o której dalej w punkcie 2), po dacie uzyskania doktoratu przez Habilitanta ukazały się drukiem:

- 2 monografie (z czego jedna oparta jest na pracy doktorskiej),
- 24 artykuły,
- 13 rozdziałów w monografiach.

Jeżeli chodzi o dane naukometryczne, według bazy Google Scholar przedstawiają się następująco:

- liczba cytowań: 48 bez autocytowań/58 ogółem
- indeks Hirscha: 4
- punktacja ministerialna dla publikacji opublikowanych po doktoracie: 873 (monografie 265, rozdziały w monografiach 56, artykuły w czasopismach 552)

Jak widać, Habilitant publikował w czasopismach wysoko punktowanych, za co otrzymał zresztą Nagrodę Rektora UMCS.

W okresie po doktoracie Dr Krzysztof Kotuła prezentował wyniki swoich badań na 28 konferencjach odbywających się w Polsce. W wykazie osiągnięć Habilitant nie precyzuje czy

są to konferencje międzynarodowe, jednak według mojej wiedzy przeważająca większość z nich miała taki charakter. Problematyka wystąpień konferencyjnych wpisuje się w kręgi tematyczne zbliżone do tych, jakie tworzą artykuły i monografie.

Dr Krzysztof Kotuła brał udział w pracach grup badawczych, które jako wpisujące się w odmienną dyscyplinę zostały przywołane przy okazji przedstawiania ogólnej sylwetki Habilitanta w punkcie 1.a. Od 2021 r. jest członkiem projektu „Cyfrowa infrastruktura badawcza dla humanistyki i nauk o sztuce” DARIAH-PL, wnosząc wkład w opracowanie koncepcji badań prowadzonych z wykorzystaniem zaawansowanej infrastruktury naukowo-badawczej.

Od 2016 r. Habilitant jest członkiem kolegium redakcyjnego czasopisma *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, przy czym od 2021 r. pełni funkcję zastępcy redaktora naczelnego tego czasopisma (*Sectio FF – Philologia*) i jego redaktora językowego (*Sectio N – Educatio Nova*). Powierzono mu wykonanie 11 recenzji artykułów (dla czasopism *Neofilolog*, *Roczniki Humanistyczne*, *Revista Española de Lingüística Aplicada/Spanish Journal of Applied Linguistics* i *Konińskie Studia Językowe*), jak też współrecenzowanie dwóch monografii (*Wielojęzyczność i międzykulturowość na lekcji języka obcego – między teorią a praktyką nauczania*, red. Anna Jaroszewska et al., Warszawa 2016 i *Assessing the Effectiveness of Virtual Technologies in Foreign and Second Language Instruction*, red. Mariusz Kruk, Hershey 2018).

Był także członkiem komitetów naukowych konferencji krajowych („O znaczeniu wieloznaczności w języku i życiu człowieka”, UMCS 2017; „Dydaktyka i wartości: nauczyciel sprawiedliwy”, UMCS 2018) i międzynarodowych („Sustainable CALL – Attainable CALL”, PL-CALL – Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie 2023).

Problematykę naukową poruszaną publikacjach i wystąpieniach sam Habilitant przyporządkowuje do siedmiu obszarów:

- proces lektury tekstu średniowiecznego i nauczanie języków w wiekach średnich,
- nauczanie wymowy języka obcego wspomaganie komputerowo,
- zdalne nauczanie języków obcych,
- telekolaboracyjne tworzenie tekstów,
- użycie gier komputerowych w nauczaniu języków obcych,
- edycja i produkcja materiałów audiowizualnych przez uczących się języka obcego,
- rola nauczyciela w dobie nowych technologii.

Pierwsze publikacje podoktorskie (w tym dwie monografie) są nawiązaniem do badań prowadzonych na etapie doktoratu i dotyczą przede wszystkim roli ilustracji w procesie lektury tekstu rękopiśmiennego. Już wtedy dr Krzysztof Kotuła patrzy na tekst literacki oczyma dydaktyka czy wręcz glottodydaktyka, dopatrującego się w elementach graficznych i notach marginalnych funkcji mnemotechnicznej. Zarazem jako czynny dydaktyk jest otwarty na współczesne metody prowadzenia zajęć, w tym szczególnie na wkraczające do sal lekcyjnych narzędzia cyfrowe. Prawdopodobnie pod tym wpływem dochodzi do – zaskakującego na pierwszy rzut oka – przekierowania zainteresowań badawczych Habilitanta i zwrócenia się w stronę nauczania języków obcych z wykorzystaniem nowych technologii.

Zestawienie tematyki artykułów z informacjami na temat kariery oraz działalności dydaktycznej – szkolnej i akademickiej – Habilitanta ukazuje go jako refleksyjnego dydaktyka-badacza, inspirującego się bieżącymi zadaniami zawodowymi. Jest to widoczne chociażby w cyklu artykułów dotyczących nauczania wymowy. Chciałabym tu podkreślić, że tylko jeden (pierwszy chronologicznie) tekst jest zestawieniem narzędzi informatycznych pozwalających uczącym się francuskiego na samodzielne ćwiczenie poszczególnych aspektów wymowy tego języka, natomiast dalsze cztery publikacje referują wyniki starannie zaplanowanych pod względem metodologicznym badań. Jednocześnie artykuły ukazują Autora nie tylko jako rzetelnego i sprawnego naukowca, ale też jako oddanego swoim pupilom nauczyciela, pragnącego wykorzystać w praktyce wyciągnięte przez siebie wnioski.

Powyższe uwagi można zasadniczo odnieść także do pozostałych wymienionych przez Habilitanta grup publikacji. Najlichniesza z nich dotyczy zagadnień związanych z grywalizacją, jednak dr Krzysztof Kotuła interesuje się również innymi technikami pracy (nauczaniem online w trybie synchronicznym, telekolaboracją), jak też tworzeniem własnych materiałów audiowizualnych na potrzeby procesu dydaktycznego. Zajmuje go także metarefleksja nad rolą nauczyciela języka obcego w epoce nowych technologii. Jest to wachlarz zagadnień znacząco poszerzający tematykę uwzględnioną w monografii, przedstawionej jako główne osiągnięcie.

Niniejsze wyliczenie dokonań naukowych dr Krzysztofa Kotuły jest tylko ich bardzo skrótowym ujęciem. Dorobek Habilitanta, precyzyjnie udokumentowany i szczegółowo omówiony w Autoreferacie, udowadnia rozległą znajomość teorii glottodydaktyki (widoczną w swobodnym odnoszeniu się w podejmowanych badaniach do literatury przedmiotu, zarówno podczas konstruowania projektów, jak i na etapie interpretacji otrzymanych wyników), posiadanie bardzo dobrego warsztatu metodologicznego oraz opanowanie dyskursu naukowego w trzech językach (polskim, francuskim i angielskim). Przez swoje dokonania, Habilitant jawi się jako aktywny, twórczy i nieustannie stawiający sobie nowe wyzwania badacz.

Podsumowując ten zakres oceny, naukowo-badawczy dorobek dr Krzysztofa Kotuły powiązany z dyscypliną językoznawstwa uznaję za zadowalający w wymiarze ilościowym oraz za w pełni satysfakcjonujący pod względem jakościowym, szczególnie biorąc pod uwagę, że jest on owocem jedynie pewnego okresu działalności naukowej Habilitanta, i że wymagał przyswojenia odmiennej metodologii badawczej. Obserwacja dynamiki przyrostu tego dorobku pozwala w uzasadniony sposób spodziewać się po Habilitancie dalszego intensywnego rozwoju w przyszłości, zwłaszcza, że planuje w ciekawy sposób połączyć oba obszary zainteresowań, z etapu przed- i podoktorskiego (o czym informuje w Autoreferacie).

c. działalność dydaktyczna, organizacyjna i popularyzatorska

Sylwetkę Habilitanta dopełniają bogata i różnorodna działalność dydaktyczna, organizacyjna i popularyzatorska. Działalność ta jest doceniana przez przełożonych, co wyraża się w indywidualnych i zespołowych nagrodach Rektora UMCS (2018, 2020, 2021) oraz w przyznaniu mu Medalu Komisji Edukacji Narodowej (2022).

Jeżeli chodzi o dydaktykę akademicką, dr Krzysztof Kotuła realizował bardzo szerokie spektrum zajęć. Podczas pracy w Instytucie Filologii Romańskiej UJ powierzano mu m.in.

zajęcia z praktycznej nauki języka (lektorat języka francuskiego, fonetyka francuska) oraz historii literatury (historia literatury francuskiej XVII i XVIII wieku). W Katedrze Lingwistyki Stosowanej UMCS również prowadził zajęcia z zakresu praktycznej nauki języka (sprawności zdywersyfikowane, ćwiczenia receptywno-dyskursywne, ćwiczenia zintegrowane, ćwiczenia kompozycyjne, fonetyka), historii i kultury, historii literatury, przekładu (tłumaczenie konsekwentne i symultaniczne), w tym przekładu specjalistycznego (przekład tekstów użytkowych), wreszcie glottodydaktyki (nowe media w dydaktyce języków obcych). Ten rozległy zakres kompetencji ukazuje potencjał dydaktyczny Habilitanta. Warto zaznaczyć, że powierzono mu także przedmioty na studiach III stopnia na kierunku Językoznawstwo i Literaturoznawstwo (nowoczesne metody i techniki prowadzenia zajęć, *modern teaching methods and techniques*).

W ramach prowadzonych przez siebie od 2012 r. seminariów licencjackich i magisterskich Habilitant wypromował 23 prace licencjackie i 6 prac magisterskich. Pełnił też funkcję promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim (S. Zafar „Adult language learners in social networks: Investigating linguistic and cognitive development in social media settings”, promotor: dr hab. Jarosław Krajka, prof. UMCS), obronionym w 2019 r.

Do działalności organizacyjnej Habilitanta można zaliczyć przede wszystkim pracę w środowisku cyfrowym, tj. administrację konta Katedry Lingwistyki Stosowanej na platformie Facebook i na kanale YouTube. W jednym i w drugim przypadku zadanie to obejmuje nie tylko publikację gotowych materiałów, lecz także realizację własnych filmów z życia jednostki. Dr Krzysztof Kotuła administruje również działem „Aktualności dla studentów” na platformie „Wirtualny Kampus” KLS. Są to zadania absorbujące, odpowiedzialne i mające coraz większe znaczenie w komunikacji ze studentami oraz interesariuszami zewnętrznymi.

Oprócz tego Habilitant aktywnie angażuje się w przygotowanie konferencji jako członek komitetów organizacyjnych konferencji międzynarodowych („Dydaktyk, badacz, ekspert... Role i kompetencje nauczyciela języka specjalistycznego we współczesnej glottodydaktyce” UMCS 2018; „Umiejętność czytania i pisanie w środowisku edukacyjnym: teoria i praktyka”, PSW w Białej Podlaskiej 2018) oraz, co godne podkreślenia, członek komitetów naukowych konferencji krajowych i międzynarodowych (patrz punkt 1.c).

Dr Krzysztof Kotuła aktywnie zajmuje się popularyzacją nowych technologii w nauczaniu języków obcych. Prowadził dwa szkolenia dla nauczycieli na temat użycia gier komputerowych na lekcji języka obcego (Społeczna Akademia Nauk, Warszawa 2014; V Liceum Ogólnokształcące, Kraków 2016). W działalność popularyzatorską wpisują się również publikacje w glottodydaktycznym czasopiśmie *Języki Obce w Szkole* na temat gier komputerowych na lekcji języka obcego (2012) oraz projektów audiowizualnych w pracy z uczniami o zróżnicowanym poziomie znajomości języka (2018).

Od 2016 roku Habilitant współpracuje ze studencko-doktoranckim kołem naukowym SNEC Uniwersytetu Pedagogicznego (prowadzonym przez dr Joannę Piturę), które organizuje spotkania dla nauczycieli i studentów specjalności nauczycielskiej zorientowane wokół zagadnienia implementacji nowych technologii w klasie języka obcego. Na platformie Facebook koła (www.facebook.com/kolonaukovesnec) udostępniono trzy prezentacje Habilitanta z lat 2017-2023, dzięki czemu są stale dostępne dla zainteresowanych tą tematyką. Do popularyzacji nauki można także zaliczyć aktywność Habilitanta w ramach PL-CALL (patrz punkt 1.d).

Podsumowując tę część recenzji należy podkreślić, że dr Krzysztof Kotuła ma rozległe tematycznie doświadczenie dydaktyczne, w macierzystej uczelni realizuje odpowiedzialne zadania o charakterze organizacyjnym oraz na liczne sposoby popularyzuje wśród nauczycieli języków obcych badane przez siebie wykorzystanie nowych technologii w glottodydaktyce.

d. współpraca międzyuczelniana i międzynarodowa

W czasie swojej kariery zawodowej Habilitant wielokrotnie współpracował z ośrodkami naukowymi, tak za granicą (patrz punkt 1.a), jak i w Polsce.

Istotnym punktem jest tu działalność Habilitanta w ramach konsorcjum naukowego PL-CALL, które dąży do integracji polskiego środowiska specjalistów z zakresu wspomaganego komputerowo nauczania języków obcych oraz stworzenia dla nich platformy wymiany myśli. Na stronie internetowej tej organizacji dr Krzysztof Kotuła odpowiada za prowadzenie działu tematycznego poświęconemu grom komputerowym (<http://plcall.pl/grupy-tematyczne/gry/>). Polskie towarzystwo współpracuje z europejskim oraz światowym towarzystwem o podobnych celach, tj. EuroCALL i WorldCALL. Ważnym obszarem działalności konsorcjum PL-CALL jest organizacja międzynarodowych konferencji naukowych, w których Habilitant brał aktywny udział jako prelegent i prowadzący obrady, a w 2022 r. jako członek komitetu naukowego.

Wskutek tej współpracy i dzięki innym swoim działaniom, dr Krzysztof Kotuła jest obecnie rozpoznawalnym wśród polskich glottodydaktyków badaczem, kojarzonym z nowymi technologiami oraz przede wszystkim z wykorzystaniem gier w nauczaniu języków obcych.

2. Ocena monografii wskazanej jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu ustawy, uzasadniająca wszczęcie postępowania habilitacyjnego

Wskazana przez Habilitanta jako osiągnięcie naukowe będące podstawą w postępowaniu habilitacyjnym monografia nosi tytuł *Gra komputerowa na lekcji języka obcego. Procesy interakcyjne w zgamifikowanej klasie języka francuskiego* (Lublin 2022, ISBN 978-83-227-9654-2). Książka ukazała się nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, znajdującego się pod numerem 59500 na liście akredytowanych wydawnictw naukowych sporządzonej przez Ministerstwo Edukacji i Nauki, przez co został spełniony jeden z warunków formalnych starania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

a. tematyka monografii i jej istotność dla językoznawstwa stosowanego (glottodydaktyki)

Monografia poświęcona jest zagadnieniu wykorzystania gier komputerowych w nauczaniu języków obcych. Jest to ujęcie nowatorskie, ponieważ ten rodzaj rozrywki stanowi obecnie ważny element życia wielu (niekoniecznie tylko młodych) osób, a zarazem postrzegany jest przez większość nauczycieli raczej jako czynnik utrudniający naukę wskutek pochłaniania czasu uczących się i odrywania ich od pracy.

W obecnych latach, w związku z wrastaniem roli gier i liczby graczy, sposób postrzegania tej rozrywki zaczął się zmieniać. Pozytywny wpływ gier wideo dostrzegany jest przez coraz szerszą grupę badaczy, w tym glottodydaktyków, jednak prace analizujące potencjał cyfrowej rozrywki są ciągle nieliczne. Co więcej, jak podkreśla Habilitant (s. 14-16) koncentrują się one na rozgrywkach odbywających się w kontekście pozaszkolnym lub stworzonym sztucznie przez badacza, nie zaś na rozgrywce jako integralnym elemencie samych zajęć językowych. Ambicją dr Krzysztofa Kotuły jest wypełnienie tej luki dzięki własnym badaniom. Jest to podejście charakterystyczne dla Habilitanta, który wnikliwie obserwuje środowisko edukacyjne oraz wychwytuje w nim te aspekty, które mogą (a w tym przypadku wręcz powinny) zostać opracowane naukowo.

Realizacji podjętego celu służy odpowiednio skonstruowane postępowanie badawcze, opierające się na rzetelnych założeniach teoretycznych i prowadzące do wymiernych wyników, które zostały zaprezentowane w publikacji. Habilitant dąży w nim do zastąpienia stosowanej we wcześniejszych badaniach metodologii ilościowej jakościową, co również jest innowacyjnym podejściem. Analiza językowej aktywności uczniów/interakcji towarzyszących rozgrywkom, w miejsce oceny wpływu tych rozgrywek na różne zmienne (takie jak znajomość słownictwa bądź zmienne afektywno-motywacyjne), jest podejściem wzbogacającym poznawczo, chociaż jednocześnie wymagającym metodologicznie i angażującym badacza.

Specyfika komunikacji między uczestnikami procesu glottodydaktycznego była wielokrotnie badana i doczekała się już licznych opracowań. Natura środowiska klasowego powoduje, że interakcje w tradycyjnych formach kształcenia zdecydowanie odbiegają od komunikacji pozaszkolnej, a to przede wszystkim poprzez (na różne sposoby wyrażaną) koncentrację na postaci nauczyciela. Dr Krzysztof Kotuła wytycza sobie ambitne zadanie uświadomienia uczącym się, że opanowywany przez nich język może być narzędziem skutecznego i autentycznego porozumiewania się, co jest szczególnie ważne w przypadku języków mniej obecnych w przestrzeni publicznych – takich jak francuski, którego dotyczy omawiana monografia. Zdaniem Habilitanta, może to zostać urzeczywistnione dzięki odwołaniu się do gier wideo. Jego projekt jest zatem istotny nie tylko poprzez próbę wprowadzenia odmiennego paradygmatu badawczego, ale także w swoim wymiarze praktycznym (aplikacyjnym).

b. struktura monografii

Licząca 301 stron całość składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów, podsumowania, bibliografii oraz szeregu załączników, jak również streszczenia w języku angielskim. Bibliografia zawiera ponad 220 pozycji w języku polskim, francuskim i angielskim (w zbliżonych proporcjach). Są to w większości pozycje bardzo aktualne, aczkolwiek można spotkać także starsze źródła, fundamentalne dla danego zagadnienia (np. Kramersch, 1984 w odniesieniu do interakcji w klasie).

W recenzowanej monografii część teoretyczna (rozdziały 1-4) płynnie przechodzi w część empiryczną (rozdziały 5-6). Część teoretyczna monografii obejmuje zasadniczo cztery pierwsze rozdziały, które jednak miejscami zawierają już pewne odniesienia do części empirycznej. Przykładowo, w podrozdziale 3.2 („Zarys filozofii działania – w stronę modelu

rozgrywki klasowej”), wchodzącym w skład rozdziału „Implementacja gier komputerowych w procesie dydaktycznym – aspekty teoretyczne i praktyczne zagadnienia”, dr Krzysztof Kotuła wyjaśnia motywacje swoich decyzji dotyczących rozplanowania przestrzeni klasowej/wirtualnej oraz zasad rządzących organizacją gry. Przegląd literatury ma za zadanie dostarczyć podbudowy teoretycznej dla studium empirycznego i z tej przyczyny zawsze jest niejako formatowany przez autora badania. W analizowanej monografii, chcąc uzasadnić dokonane przez siebie wybory w tym zakresie, Habilitant wyprzedzająco podaje pewne informacje dotyczące metodologii zaplanowanego studium empirycznego. Jest to w moim przekonaniu podejście uzasadnione, pozwalające czytelnikowi na ocenę ufundowania badań własnych dr Krzysztofa Kotuły oraz na usytuowanie ich na tle dociekań innych badaczy. Konsekwencją takiego podejścia jest natomiast pewne zatarcie się granic między częścią teoretyczną i empiryczną (nb. sam Habilitant w swoim Autoreferacie nie posługuje się tym klasycznym dla prac naukowych rozróżnieniem). Badanie interakcji w ramach zgamifikowanych zajęć języka francuskiego zostało opisane w rozdziale piątym. Uzupełnia je przedstawienie opinii uczestników na temat takiego wzbogacenia tradycyjnej dydaktyki, zaprezentowane w ostatnim, szóstym rozdziale.

Przyglądając się pracy pod względem formalnym, początkowo zaskakuje dysproporcja: objętość poszczególnych rozdziałów jest zróżnicowana i liczy od 10 (rozdział 6) do ponad 60 i 100 stron (odpowiednio rozdział 4 i 5). Ta nierównowaga wynika w dużym stopniu z konieczności przytoczenia *in extenso* analizowanych interakcji: cytowanie ich w aneksie nadałoby częściom monografii bardziej zrównoważone proporcje, jednak byłoby niewygodne dla czytelnika. Pomimo tej uwagi, układ pracy i wewnętrzne podziały poszczególnych rozdziałów można uznać za czytelne i zasadniczo logiczne. Tam, gdzie jest to uzasadnione, Habilitant podsumowuje je wnioskami (na temat stanu dotychczasowych badań: rozdział 2) lub konkluzjami (wyciągniętymi z badań własnych: rozdziały 4, 5 i 6), które pozwalają uchwycić istotę analiz w danym kontekście tematycznym. Zastanawia mnie jedynie poziom wprowadzenia podsumowania 5.4.3.4.1, które moim zdaniem powinno było pojawić się jako sekcja 5.4.3.5 (chochlik autoformatowania?). Doceniam także klarowne wprowadzenia do poszczególnych rozdziałów i sekcji. Wraz z podsumowaniami, ukazują one eksplicytnie tok myślowy badacza i powiązania logiczne kolejnych części pracy, ukierunkowując lekturę i ułatwiając orientację w monografii.

Publikacja została bardzo starannie zredagowana, z zachowaniem właściwych konwencji dotyczących m.in. przytaczania wspomnianych interakcji. Zawiera wykresy i niezbędny materiał ilustracyjny, w tym w interesujący sposób zanonimizowane graficznie fotografie.

c. część teoretyczna monografii

Część teoretyczna monografii ujęta jest w czterech rozdziałach. W rozdziale pierwszym (s. 19-42) Habilitant przybliżył pojęcia istotne dla zamierzonego badania (takie jak m.in. gra, zabawa i symulacja) poprzez podanie ich definicji oraz ukazanie ich wzajemnych relacji. Wprowadza tu także kluczowe rozróżnienie pomiędzy nauczaniem wykorzystującym gry zaprojektowane z myślą o zastosowaniach edukacyjnych (*digital game-based language learning*) i nauczaniem wykorzystującym gry opracowanymi w celu dostarczenia rozrywki (*digital game-enhanced*

language learning). Każde z nich ma swoje zalety i wady. Pierwsze podejście pozwala na dopasowanie cyfrowego narzędzia do programu nauczania czy też potrzeb uczniów, na przykład w zakresie niezbędnego słownictwa. Zarazem jednak takie gry mają swoje „dydaktyczne piętno” i mogą okazać się nieatrakcyjne dla użytkowników. Zachodzi wówczas ryzyko, że zgamifikowana technika będzie mniej efektywna dydaktycznie (tj. z punktu widzenia akwizycji języka przez uczących się) od tradycyjnych technik, a zarazem zbyt nudna, aby skompensować to poprzez większe zaangażowanie grających w realizowane działania, co zresztą zauważa sam Habilitant, poddając krytycznej analizie przykłady negatywne (s. 27-30).

Dlatego też dr Krzysztof Kotuła skupił się na grach komercyjnych, w przypadku których atrakcyjność jest warunkiem *sine qua non*, sprawdzanym przed wypuszczeniem produktu na rynek. Mamy w tym przypadku do czynienia z sięgnięciem po materiały autentyczne w pełnym tego słowa znaczeniu: tak, jak interpretuje to w swojej fundamentalnej definicji Coste (1970: 89), to znaczy w identyczny sposób, w jaki uczyniłby to rodzimy użytkownik języka w sytuacji nie-dydaktycznej, czyli w celu ludycznym (nawiasem mówiąc, odwołując się dalej do tego aspektu, Habilitant na s. 83 przytacza późniejszą publikację Nunana, podczas gdy jako romanista mógłby tu przywołać wzmiankowane źródło francuskojęzyczne). Narzuca to w pewien sposób badane zmienne: w tym konkretnym przypadku Habilitant postanowił sprawdzić, jak gry te przyczyniają się do stworzenia warunków sprzyjających aktywności językowej uczniów. W tym kontekście wprowadza pojęcie „wspólnoty działań” (s. 23). *Communities of practice* (CoPs) to zorganizowane grupy ludzi działających w określonej dziedzinie technicznej lub biznesowej, którzy regularnie współpracują, aby dzielić się informacjami, doskonalić swoje umiejętności i aktywnie pracować nad pogłębianiem wiedzy w tej dziedzinie (Lave i Wenger 1991). Istotnie, wspólnotę graczy można potraktować jako szczególny rodzaj takiej grupy, ze wszelkimi implikacjami dla badania ich właściwych działań językowych.

W rozdziale drugim (s. 43-65) Habilitant dokonuje przeglądu badań dotyczących wykorzystania gier cyfrowych w nauczaniu języków obcych. Dr Krzysztof Kotuła sprawnie wyodrębnia spośród publikacji teksty relewantne dla zamierzonego badania, zakreślając ramy czasowe (ostatnie kilkanaście lat) i biorąc pod uwagę jedynie grupy eksperymentalne będące przedmiotem jego zainteresowania (nastolatki i młodzi dorośli). Zasadne jest tu także zawężenie pola badawczego poprzez odrzucenie badań ukierunkowanych na spontaniczne i niezorganizowane działania ludyczne uczących się, a skupienie na grywalizacji nakierowanej na osiągnięcie określonego celu edukacyjnego i zakładającej monitorowanie procesu. Takie krytyczne podejście do dostępnych opracowań wpłynęło prawdopodobnie na nadanie temu rozdziałowi struktury właściwej dla opisu badań empirycznych, od uwag wstępnych (2.1) po podsumowanie (2.5) i wnioski końcowe (2.6). Uwzględnione publikacje zostały skategoryzowane w trzy grupy, mianowicie badania opisujące wpływ gier na opanowanie podsystemów języka (szczególnie leksyki), na czynniki afektywne (gotowość komunikacyjną uczących się i ich motywację) oraz na rozwijanie osobistej kompetencji komunikacyjnej. Habilitant rzetelnie i krytycznie przedstawia ich wyniki, które nie są jednoznaczne i niekiedy kwestionują pozytywny efekt gier w analizowanym zakresie, zwraca też uwagę na dominację badań ilościowych. Na podstawie tej metaanalizy możemy w pełni podzielić przekonanie Habilitanta o zapotrzebowaniu na dobrze zaprojektowane badania jakościowe potencjalnie

użytecznych w glottodydaktyce technik wideoludycznych (szczególnie gier MMO, czyli *Massively Multiplayer Online*, rozgrywanych przez wielu graczy w czasie rzeczywistym za pośrednictwem internetu), jak również uznać, że podjęte przez niego badania własne istotnie wzbogacają literaturę przedmiotu.

Rozdział trzeci (s. 67-86) omawia sposoby implementacji gier komputerowych w procesie dydaktycznym. Wyliczono w nim dostępne w klasie środki techniczne oraz omówiono ich potencjał w powiązaniu z celami dydaktycznymi właściwymi zamierzonemu badaniu. Habilitant proponuje tu ciekawy autorski model na wprowadzenie strategii ludycznych podczas zajęć językowych, łączący komunikację zapośredniczoną elektronicznie oraz bezpośrednią. Jego podstawowym założeniem jest umożliwienie interakcji jak najbardziej zbliżonych do naturalnych, maksymalnie angażujących graczy oraz wykorzystujących złożony repertuar reakcji werbalnych i parawerbalnych. Po spełnieniu wyliczonych przez Habilitanta warunków, gra w grupie może zostać uznana za tożsamą z realizacją zadania, wpisując się w założenia podejścia ukierunkowanego na działanie. Będąc opartym na kolaboracyjnym rozwiązywaniu problemów, model ten pozwala zarazem na obserwację i stosunkowo mało ingerencyjne pozyskiwanie danych do dalszej analizy.

Z punktu widzenia odbiorcy monografii, rozdział czwarty (s. 87-151) jest niezwykle ważny, jako że pomaga czytelnikom (szczególnie tym mniej zaznajomionym z ludycznym wymiarem nowych technologii) zrozumieć subtelne spostrzeżenia i rozróżnienia odnoszące się do świata gier wideo, dokonane przez Habilitanta. Rozpoczyna go przegląd interakcji w klasie językowej w jej tradycyjnej i cyfrowej odmianie. Dalsza część rozdziału zawiera bogaty korpus przykładów zaczerpniętych z publikacji wykorzystujących przyjętą przez Habilitanta metodę badawczą, tj. analizę interakcyjną. Zgrupowano je w paralelnych zestawieniach interakcji dydaktycznych w klasie tradycyjnej i cyfrowej. Dla obu kategorii dr Krzysztof Kotuła postarał się o zebranie relewantnych zbiorów interakcji ukazujących uwarunkowania odpowiednio interakcji o charakterze symulacyjnym i tych nakierowanych na realizację określonego zadania. Szczegółowo omówione egzemplifikacje precyzyjnie i czytelnie unaoczniają odmienne formatowanie komunikacji w poszczególnych kontekstach, m.in. w środowisku wirtualnych światów oraz gier cyfrowych.

d. część badawcza monografii

Część druga monografii to relacja z przeprowadzonego przez dr Krzysztofa Kotułę badania. W dwóch ostatnich rozdziałach (5-6) Habilitant przedstawia zasadniczy trzon swojej refleksji, doprecyzowując metodologię badań i omawiając wyniki otrzymane drogą studium empirycznego.

Piąty rozdział (s.153-262) zawiera analizę interakcji zarejestrowanych na zajęciach języka francuskiego w ramach badania prowadzonego w latach 2013-2020, a zatem obejmującego dość długi okres i zmieniające się w tym czasie grupy uczestników (łącznie 76 uczniów). Studium empiryczne zostało zaplanowane i przeprowadzone w sposób staranny i rzetelny. Wyniki zostały przeanalizowane poprawnie i z użyciem adekwatnych narzędzi statystycznych, zaś uzyskane dane zwizualizowane w postaci wykresów, co ułatwia ich odbiór. Przytoczone w tym rozdziale interakcje zebrane w ramach badań własnych zostały transkrybowane z zachowaniem stosownych konwencji. Będąc podstawą opisu badawczego,

transkrypcje te mają zasadne miejsce w tej części monografii. Wraz z opisami zasad/przebiegu rozgrywki wpływają równocześnie na znaczne zwiększenie objętości rozdziału (sygnalizowane w punkcie 2.b), które jednak okazuje się moim zdaniem w pełni uzasadnione (tym bardziej, że Habilitant dokonał tu rozważnej selekcji, której zasady przedstawił na s. 154-155).

Z przyjemnością zapoznałam się z wynikami badania. Osadzone kontekstowo wypowiedzi, a zwłaszcza interakcje będące częścią działania językowego były analizowane także w ramach refleksji nad komunikacją zawodową (patrz np. klasyczny już opis interakcji na placu budowy de Saint-Georges, 2004). W kontekstach zawodowych, działanie (językowe i towarzyszące mu ewentualnie działanie fizyczne) ukierunkowane na cel jest istotą podejmowanych interakcji. Z kolei w klasie wykorzystanie języka dalece odbiega od sposobu jego użycia w komunikacji „naturalnej” (nie-dydaktycznej). Jest to niestety szczególnie dojmujące w nauczaniu ukierunkowanym na cele ogólne, w czasie którego uczący się kształtują nieadekwatne strategie i postawy odnoszące się do nabywania języka obcego i jego wykorzystywania. Muszą być one korygowane na etapie opanowywania języka dla celów zawodowych, z czym jako praktyk miałam do czynienia. Ponieważ ostatecznie uczymy się dla życia, nie dla szkoły, wszelkie inicjatywy zmierzające do zmiany tego stanu rzeczy wydają mi się bardzo cenne.

Dr Krzysztof Kotuła analizuje potencjał cyfrowej rozgrywki w tym zakresie. Komunikacja w zgamifikowanym środowisku językowym wpisuje się w podejście ukierunkowane na działanie: zarejestrowane interakcje pod wieloma względami odchodzą od modelu komunikacji typowego dla tradycyjnego środowiska szkolnego. Zarazem Habilitant nie traktuje technik wideoludycznych jako uniwersalnego panaceum, widzi też tutaj rolę nauczyciela. Dr Krzysztof Kotuła zdaje sobie sprawę z ograniczeń przeprowadzonego studium (s. 262), co dobrze świadczy o jego rzetelności badawczej, stąd też przedstawia tu propozycje alternatywnych badań (na grupach zestawionych według odmiennych kryteriów i grach angażujących inne funkcje językowe), które pozwoliłyby zweryfikować wyciągnięte wnioski.

Monografię dopełnia rozdział szósty (s. 263-272), który odzwierciedla poglądy uczestników eksperymentu w kwestii wzbogacenia lekcji języka francuskiego o element wideoludyczny, uzyskane drogą badania ankietowego. Są one zasadniczo pozytywne, aczkolwiek uczestnicy są świadomi ograniczeń tego typu „narzędzia dydaktycznego” (nisko oceniono jego przydatność w przypadku zapamiętywania nowych struktur gramatycznych). Komentarze Habilitanta pokazują opanowanie warsztatu badawczego, szczególnie bardzo dobrą znajomość narzędzi analizy statystycznej. Otrzymane tu wyniki wydają mi się bardzo ciekawe. Na opinię o przydatności dydaktycznej gier komputerowych nie wpływa ani płeć respondentów, ani też, ku mojemu zaskoczeniu, częstotliwość grania. Największą korzyść osiągają natomiast osoby dobrze oceniające swoją znajomość francuskiego, nie bojące się zabierać głosu w tym języku przy innych oraz dążące do częstego kontaktu z językiem.

Podsumowanie monografii stanowi refleksja nad możliwością upowszechnienia opracowanych przez Habilitanta i przedstawionych w monografii rozwiązań. Jak sugeruje, sformułowane wnioski mogą posłużyć do wzbogacenia już istniejących programów nauczania języków obcych, jak również wzbogacić program kształcenia nauczycieli-glottodydaktyków.

Syntetyzując uwagi dotyczące części empirycznej monografii, szczegółowe założenia badawcze są dobrze uargumentowane przez Habilitanta. Dr Krzysztof Kotuła analizuje i

prezentuje wyniki zgodnie z regułami sztuki, wykazując się dużą biegłością w kwestii narzędzi właściwych badaniom glottodydaktycznym.

3. Konkluzja

Po zapoznaniu się z dorobkiem naukowym dr Krzysztofa Kotuły, w tym z wskazaną jako osiągnięcie habilitacyjne monografią *Gra komputerowa na lekcji języka obcego. Procesy interakcyjne w zgamifikowanej klasie języka francuskiego*, oceniam, że wspomniana rozprawa habilitacyjna stanowi istotny wkład w reprezentowaną przez Habilitanta dyscyplinę naukową, tj. językoznawstwo, i będzie stanowić cenną pozycję w polskim piśmiennictwie glottodydaktycznym (tj. z zakresu językoznawstwa stosowanego). Habilitant wykazuje się w niej rozległą wiedzą oraz dobrym warsztatem świadczącym o dojrzałości oraz samodzielności naukowej, zaś samo badanie przedstawia duży potencjał aplikacyjny. Podjęcie mało zbadanego tematu, którego zgłębienie i opis wymagają przemyślanego postępowania metodologicznego dowodzi otwartości i gotowości Habilitanta na nowe wyzwania naukowe, zaś jego realizacja w czasie – wytrwałości badawczej.

Wysoko oceniam również pozostałe dokonania naukowo-badawcze Habilitanta, choć zalecałabym większą obecność w przestrzeni międzynarodowej.

Podsumowując opinie cząstkowe przedstawione w pierwszej części recenzji, działalność dydaktyczną, organizacyjną oraz popularyzatorską dr Krzysztofa Kotuły również oceniam jednoznacznie pozytywnie.

Biorąc pod uwagę przedstawione do recenzji osiągnięcie naukowe (tj. wymienioną wyżej monografię) oraz pozostałe, wymagane ustawowo, dokonania, stwierdzam, że Habilitant spełnia wszystkie wymogi zawarte w art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 (Dz.U. z 2018 roku, poz.1668) i **wyrażam pozytywną opinię w sprawie nadania dr Krzysztofowi Kotule stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo.**